

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 58/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä joulukuuta 2014 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 266/2014 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (TyVL 16/2014 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Elina Immonen ja poliisitarkastaja Joni Länsivuori, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Timo Makkonen, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Sonja Hämäläinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Johanna Rätty, Maahanmuuttovirasto
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Eva Biaudet

- ylitarkastaja Venla Roth, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- rikostarkastaja Petri Rainiala, Helsingin poliisilaitos
- ylitarkastaja Katri Lyijynen, Joutsenon vastaanottokeskus
- asiantuntija Katariina Heikkinen, Amnesty International, Suomen osasto ry
- kansainvälisen työn koordinaattori Essi Thesslund, Pro-Tukipiste ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusasiamies Petri Jääskeläinen
- lapsiasiavaltuutettu
- sisäministeriö, rajavartiolaitos-osasto
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Poliisihallitus
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- Suomen Kuntaliitto
- Helsingin kaupunki
- Akava ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Pakolaisneuvonta ry
- Suomen Punainen Risti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annettua lakia ja ulkomaalaislakia.

Keskeisimmät muutokset liittyvät ihmiskaupan uhrien auttamisen aloittamisen ja päättymisen määrittelyyn sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamiseen. Monilta osin on kyse voimassa olevan käytännön nostamisesta lain tasolle. Muutosten tarkoituksena on vahvistaa ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän tehtävät laissa, jotta ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta ja auttamisesta

tulisi ennustettavampi ja läpinäkyvämpi sekä vastuunjaoltaan selkeämpi kokonaisuus, jossa uhreja suojellaan ja uhrien ihmisoikeudet ja yhdenvertainen kohtelu turvataan.

Ulkomaalaislain ihmiskaupan uhrille annettavaa harkinta-aikaa koskevia säännöksiä ehdotetaan yhdenmukaistettavan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muutossehdotuksiin nähden.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lakiin (746/2011, jäljempänä vastaanototolaki) ja ulkomaalaislakiin (301/2004) ehdotettujen muutosten tarkoituksena on kehittää ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää. Vastaanottolaisissa (1. lakiehdotus) ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin menettelyt, joilla uhrin tunnistetaan ja ohjataan auttamisjärjestelmään, uhrin virallisesta tunnistamisesta vastaavat viranomaiset sekä uhrille tarjottavan suojelun ja avun tarpeen arviointi. Laissa säädetään myös auttamisjärjestelmästä poistumisesta. Lisäksi viranomaisten välistä vastuunjako selkiytetään. Esityksessä korostetaan auttamisen uhrilähtöisyyttä, joka on myös ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta annetun Euroopan neuvoston yleis-sopimuksen (SopS 43-44/2012) yksi keskeinen periaate.

Ihmiskaupan vastainen työ on viime vuosina kehittynyt huomattavasti. Ihmiskaupan uhrien auttamisesta on kertynyt kokemusta Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä toimivalle ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmälle ja muille toimijoille jo usean vuoden ajalta. Lainmuutoksissa on monelta osin kysymys siitä, että auttamisjärjestelmässä kehitetyistä käytännön toimintatavoista ehdotetaan säädettäväksi laissa. Valiokunta toteaa tämän selkeyttävän järjes-

telmää ja lisäävän sen ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä, mikä parantaa auttamisjärjestelmän toimintamahdollisuuksia ja edistää hyvän hallinnon periaatteita.

Säännösten lähtökohtana on niiden soveltaminen kaikkiin Suomessa oleskeleviin ihmiskaupan uhreihin heidän kansalaisuudestaan tai ulkomaalaisoikeudellisesta asemastaan riippumatta. Säännöksiä sovelletaan myös ihmiskaupan uhreihin, jotka ovat Suomen kansalaisia. Myös ne ihmiskaupan uhrin, joilla on kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettu kotikunta, kuuluvat auttamisjärjestelmän piiriin. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että auttamisjärjestelmään voidaan ottaa myös ihmiskaupan uhrin Suomessa oleva lapsi, joka ei välttämättä ole itse ihmiskaupan uhri, mutta on saattanut uhriutua välillisesti tai on muuten auttamistoimien tarpeessa.

Valiokunta toteaa, että ehdotetut lainmuutokset ovat askel eteenpäin, mutta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kehittämisessä on vielä paljon tehtävää. Ensiarvoisen tärkeää on, että auttamisjärjestelmää ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä kehitetään myös käytännön tasolla. Tähän kuuluu yhtenä olennaisena osana viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen välisen yhteistyön edistäminen. Toiminnan tehostamisen kannalta on tärkeää, että lainsäädäntöpohja ja sovellettavat käytännöt ovat selkeitä ja että toimijoilla on käytettävissään myös asianmukaiset voi-

mavarat. Yhteistyön kehittämisessä on vuonna 2014 toimintansa aloittaneella ihmiskauppa-koordinaattorilla keskeinen rooli.

Ihmiskaupan ilmenemismuotojen erilaisuus asettaa haasteita ihmiskaupan uhrien tunnistamiselle. Valiokunta katsoo, että koulutusta ja tietoa ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta ja auttamisesta tulee järjestää kaikille ihmiskaupan uhreja mahdollisesti kohtaaville viranomaisille ja muille toimijoille, jotta mahdolliset uhrit osataan tunnistaa ja ohjata avun piiriin. Valmiuksia voidaan lisätä esimerkiksi systemaattisella koulutuksella, ohjeistuksella ja valmiiden toimintamallien luomisella. Tiedottamisella voidaan lisätä yleistä tietoisuutta ihmiskaupasta ilmiönä.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin kannanotoin. Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotettujen lainmuutosten vaikutusta ihmiskaupan uhrien auttamiseen ja tunnistamiseen valtioneuvoston lausuman mukaisesti seurataan ja ryhdytään arvioinnin pohjalta tarvittaessa lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin.

Kunnat osana ihmiskaupan uhrien auttamisen kokonaisuutta

Ehdotuksen mukaan Joutsenon vastaanottokeskus ylläpitää ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää. Joutsenon vastaanottokeskus vastaa niiden henkilöiden auttamistoimista, joilla ei ole kotikuntaa. Niiden henkilöiden auttamisesta, joilla on kotikunta, vastaa asianomainen kunta. Joutsenon vastaanottokeskus tukee kuntia antamalla ihmiskaupan uhrien auttamista koskevaa neuvontaa ja koulutusta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan kantanut huolta ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisen kohtelun toteutumisesta. Hallintovaliokunta toteaa, että kahden järjestämisvastuullisen viranomaisen malli on vaativa. Se edellyttää hyvää yhteistyötä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ja kunnan välillä, selkeitä vastuita ja toimintamalleja sekä sujuvaa tiedonkulkua. Myös erilaisissa tilanteissa olevien uhrien

avuntarpeeseen liittyvä moniammatillinen asiantuntemus korostuu. Monet kunnat ovat järjestäneet koulutusta omalle henkilöstölleen yhteistyössä Joutsenon vastaanottokeskuksen kanssa. Jotkut kaupungit ovat laatineet ohjeita menettelytavoista kohdattaessa ihmiskaupan uhri. Tietoa ja koulutusta ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta, kohtaamisesta ja auttamisesta sekä ihmiskaupasta ilmiönä tarvitaan kuitenkin lisää. Hallintovaliokunta katsoo, että kunnille ja muille toimijoille tulee antaa selkeät ohjeet siitä, miten esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla tulee toimia, jos asiakkuudessa epäillään ihmiskauppaa.

Uhrien palvelutarpeiden arviointi ja tukitoimien järjestäminen vaativat erityistä osaamista ja kehittämistä. Osa auttamistoimista on kuntien järjestämiä tavallisia peruspalveluja ja osa erityistoimenpiteitä, joita järjestetään vain ihmiskaupan uhreille. Ehdotuksen mukaan auttamistoimet järjestetään ihmiskaupan uhrin yksilöllisen tuen tarpeen arvioinnin perusteella, mikä korostaa tarvetta räätälöityihin palveluihin. Valiokunta painottaa, että uhrin kokonaistilanteen huomioon ottamiseksi yhteistyö kotikunnan ja auttamisjärjestelmän välillä on erittäin tärkeää. Samalla voidaan arvioida erityisten turvallisuuspalvelujen tarve sekä uhrin auttamisessa että auttamiseen osallistuvan henkilöstön osalta.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki) 53 §:n mukaan kunnalle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat vastaanottolain 4 luvussa tarkoitettulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta. Korvauksia maksetaan kotoutumislain 2 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaisesti palveluista, joita on järjestetty ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin mukaisesti. Korvausta on haettava viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtu-

neesta toiminnasta korvausta haetaan. Hakemus osoitetaan vuoden 2015 alusta perustetulle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen yhteiselle kehittämis- ja hallintokeskukselle (1134/2014). Valiokunta katsoo, että tiedottamista korvauksen hakemismahdollisuudesta on tarpeen tehostaa.

Ihmiskaupan uhrin auttaminen ja ihmiskaupparikoksen selvittäminen

Esityksessä on tavoiteltu ratkaisua, jolla varmistettaisiin ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja avun piiriin ohjautuminen ja samalla esitutkintaviranomaisille mahdollisuus ihmiskaupparikosten tutkintaan ja rikostorjuntaan. Auttamisjärjestelmään pääsee jatkossakin matalalla kynnyksellä. Alkuvaiheessa riittää, että uhrin tilanteessa on viitteitä ihmiskaupassa uhriutumiseen ja hän on auttamistoimien tarpeessa (vastaanottolain 35 §). Laissa säädettäisiin lisäksi uhrin varsinaisesta tunnistamisesta, jonka yhteydessä katsotaan tarkemmin, onko kyseessä nimenomaan ihmiskaupan uhri (38 §).

Laissa ehdotetaan säädettäväksi toipumisajasta, joka voidaan antaa auttamisjärjestelmään otettavalle ihmiskaupan uhrille, joka ei halua tai uskalla olla heti yhteydessä esitutkintaviranomaiseen. Tarkoituksena on antaa uhrille aikaa toipua ja harkita rauhassa jatkotoimenpiteitään ilman ulkopuolelta tulevaa painetta. Ihmiskaupan uhriksi epäilty ihminen saattaa olla syvästi traumatisoitunut, minkä vuoksi hän on pelokas ja ahdistunut. Hänen voi myös olla mahdotonta ymmärtää tilannettaan suhteessa viranomaisiin tai muihin toimijoihin, eikä hän useinkaan pysty edes halutessaan kertomaan kokemuksistaan selkeästi. Tilanne on erityisen vaikea sellaisille uhreille, jotka ovat vieraassa maassa ja joutuvat asioimaan tulkin välityksellä. Toipumisaikana esitutkintaviranomainen tai syyttäjät eivät saa ilman uhrin suostumusta olla häneen yhteydessä. Toipumisajan päätyttyä Joutsenon vastaanottokeskuksen johtajalla on velvollisuus ilmoittaa poliisille ihmiskaupan uhrista ja päätöksestä, jolla uhri on otettu auttamisjärjestelmään.

Sääntelyyn sisältyy henkeä, terveyttä tai vapautta uhkaavia tilanteita koskeva poikkeus-

säännös (37 §). Sen mukaan Joutsenon vastaanottokeskuksen johtajalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa poliisille henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan uhan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos keskus on ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmään ottamisen yhteydessä tai sen jälkeen saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella on syytä epäillä ihmiskaupan uhrin tai hänen läheisensä, muun ihmiskaupparikoksen kohteena olevan uhrin taikka auttamisjärjestelmää hoitavan henkilökunnan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa vakavaa uhkaa.

Valiokunta pitää poikkeussäännöstä asianomaisen henkilön henkilökohtaisen turvallisuuden kannalta erittäin tärkeänä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu varsin tarkkaan olosuhteita, joissa säännös tulisi sovellettavaksi. Uhriin kohdistuvan turvallisuusuhan arviointi ja uhrin suojeleminen on poliisin vastuulla. Ilmoituksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että poliisi voi ryhtyä valmistelemaan uhatun henkilön turvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä. Poliisilla on tällöin oikeus myös olla tarvittaessa yhteydessä uhriin siltä osin kuin tämä on tarpeellista henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi. Uhria ei kuitenkaan voida velvoittaa yhteistyöhön. Toipumisaika ei kuitenkaan estä poliisia tai rajatarkastusviranomaista suorittamasta samanaikaisesti esitutkintaa, syytetoimia tai turvapaikkatutkintaa.

Hallintovaliokunta toteaa, että ihmiskaupparikollisuudessa on kyse erittäin vakavasta henkeen ja terveyteen sekä yksilön koskemattomuuteen kohdistuvasta rikollisuuden muodosta, johon liittyy usein kansainvälistä ja järjestäytyntä rikollisuutta. Kyse on piilorikollisuudesta, jonka paljastaminen ja selvittäminen on vaativaa ja pitkäjänteistä tiedustelutyötä edellyttävää toimintaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että tieto mahdollisista ihmiskaupparikoksista tulisi poliisille kaikissa tapauksissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Valiokunta katsoo, että rikosten selvittämissintressi ei ole ristiriidassa uhrin oikeuksien

kanssa eikä rikoksen selvittäminen estä uhria toteuttamasta oikeuksiaan, vaan on yleensä sen edellytys. Ihmiskauppaan liittyvä hyväksikäytön dynamiikka tekee uhrin tunnistamisesta, rikostutkinnasta sekä uhrin auttamisesta usein erittäin haastavaa ja erityistä ihmiskauppamiöön ja uhrin kohtaamiseen liittyvää tietoa ja osaamista vaativaa työtä. Vaikka rikostutkinnalla ja uhrin auttamisella on osin eri tavoitteet, uhrin auttamisella on keskeinen merkitys ihmiskaupparikoksen esitutkinnan ja tekijöiden vastuuseen saattamisen näkökulmasta. Uhrin auttamisen näkökulmasta rikollisen kiinni saamisella voi olla myös uhrin turvallisuuden kannalta keskeinen merkitys. Se ehkäisee myös uudelleen uhriutumista. Uhrin psyykkisen toipumisen kannalta on usein merkitystä sillä, että tekijät joutuvat vastuuseen teoistaan. Ilman rikosprosessia ja oikeudenkäyntiä uhri ei myöskään voi saada taloudellista kompensatiota kärsimyksistään. Lisäksi on huomattava, että esitutkintaviranomaiselle tuntematon tekijä voi jatkaa toimintaansa, ottaa kohteeksi uusia uhreja ja jatkaa jo uhriksi joutuneiden hyväksikäyttöä.

Eesityksen perusteluissa todetaan, että Euroopan neuvoston ihmiskauppaan koskeva yleissopimus velvoittaa sopimuksen osapuolet säätämään vähintään 30 päivän toipumis- ja harkinta-ajasta noudatettavaksi tapauksissa, joissa on perusteltua syytä epäillä henkilön olevan ihmiskaupan uhri. Vaikka yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitetaan yksinomaan ilman laillista oleskeluoikeutta maassa oleskeleville annettavaa harkinta- ja toipumisaikaa, Euroopan neuvoston alainen ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä (GRETA) on useissa maa-arvioinneissaan korostanut, että kaikilla epäillyillä ihmiskaupan uhreilla tulisi olla mahdollisuus kyseiseen aikaan.

Hallintovaliokunta puoltaa eri näkökohdat huomioon ottaen toipumisaikaa koskevaa sääntelyä esitetyssä muodossaan. Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä, että sääntelyn toimituutta ja vaikutuksia ihmiskaupan uhrien auttamisen ja ihmiskaupparikosten selvittämisen kan-

nalta arvioidaan osana yleisperusteluissa todettua lainmuutosten vaikutusten seurantaan.

Valiokunta toteaa lopuksi, että ulkomaalaislain nojalla myönnettävä harkinta-aika eroaa vastaanottolakiin ehdotetusta toipumisajasta muun muassa siinä, että harkinta-ajan myöntää ulkomaalaislain 52 c §:n nojalla poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Ulkomaalaislain muuttamista koskeva lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) mukaan jatkossa myös Joutsenon vastaanottokeskus voi myöntää harkinta-ajan. Säännös on tarkoitettu tilanteisiin, joissa uhri hakeutuu suoraan Joutsenon vastaanottokeskukseen. Koska kyseessä on ilman laillista oleskeluoikeutta oleva henkilö, Joutsenon vastaanottokeskuksen tulee ilmoittaa harkinta-aikaa koskevista päätöksistään poliisille viipymättä. Ilmoitus mahdollistaa esitutkinnan käynnistämisen, mutta ei harkinta-ajankaan tapauksessa velvoita mahdollista uhria yhteistyöhön.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muuttamisesta

25 §. Sosiaalipalvelut. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen eduskunta on hyväksynyt lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 25 §:n muuttamisesta, jolloin pykälään sisältyvä lakiviittaus muutettiin viittaukseksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:ään. Laki tulee voimaan 1.4.2015 (1320/2014). Nyt ehdotettu 25 §:n *1 momentti* on tarpeen yhteen sovittaa mainitun lainmuutoksen kanssa. Myös lain *johtolausetta* on muutettava.

Voimaantulosäännös. Lain voimaantulosäännöksen mukaan tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015. Valiokunta kuitenkin ehdottaa, että voimaantulon tarkka ajankohta jätetään yleisesti noudatetun käytännön mukaisesti avoimeksi.

2. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Myös tämän lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015. Valiokunta ehdottaa, että tarkka voimaantuloajankohhta jätetään myös tässä laissa yleisesti noudatetun käytännön mukaisesti avoimeksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) nimike, 1 §, 3 §:n 7 ja 8 kohta, 8 §, 25 §:n 1 momentti, 4 luvun otsikko, 33—38 §, 46 §:n 1 momentti sekä 48, 52, 57 ja 58 §, *sellaisena kuin niistä on 25 §:n 1 momentti laissa 1320/2014*), sekä *lisätään* 3 §:ään uusi 9 kohta ja lakiin uusi 38 a—38 f § seuraavasti:

Laki

kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta

1, 3 ja 8 §
(Kuten HE)

25 §

Sosiaalipalvelut

Kansainvälistä suojelua hakevalla, tilapäistä suojelua saavalla ja ihmiskaupan uhrilla, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, on oikeus saada sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:ssä tarkoitettuja sosiaalipalveluja, jos sosiaalihuollon ammattihenkilö arvioi ne välttämättömiksi sinä aikana, jona henkilö on

oikeutettu vastaanottopalveluihin tai jona hän on auttamisjärjestelmässä.

4 luku

Auttamisjärjestelmä

33—38, 38 a—38 f, 46, 48, 52, 57 ja 58 §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan *päivänä kuuta 20* .

2.

Laki
ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 52 b, 52 c ja 105 b § sellaisina kuin ne ovat, 52 b § laissa 619/2006, 52 c § laissa 619/2006 ja 886/2011 sekä 105 b § laissa 422/2014, seuraavasti:

52 b, 52 c ja 105 b §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan *päivänä kuuta 20* .

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pirkko Mattila /ps	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Mika Kari /sd	Antti Lindtman /sd
jäs.	Satu Haapanen /vihr	Tapani Mäkinen /kok
	Anne Holmlund /kok	Ulla-Maj Wideroos /r
	Reijo Hongisto /ps	vjäs. Ari Jalonen /ps
	Risto Kalliorinne /vas	Mikael Palola /kok.
	Elsi Katainen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.

VASTALAUSE

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annettua lakia ja ulkomaalaislakia. Muutosten tarkoituksena on vahvistaa ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän tehtävät laissa.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää vastalauseessaan huomiota ehdotettuun 1 lakiehdotuksen laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muuttamisesta 36 §:ään. Lakiin lisättäisiin uusi säännös koskien ihmiskaupan uhrille annettavaa toipumisaikaa. Euroopan neuvoston yleissopimus velvoittaa sopimuksen osapuolet säätämään vähintään 30 päivän toipumis- ja harkinta-ajasta noudatettavaksi tapauksissa, joissa on perusteltua syytä epäillä henkilön olevan ihmiskaupan uhri. Ehdotetussa laissa auttamisjärjestelmään kuuluvan toipumisaajan aikana esitutkintaviranomainen tai syyttäjä *ei ilman uhrin suostumusta ole häneen yhteydessä toipumisaikana*. Lakiehdotuksen 38 f §:ssä säädettäisiin auttamisjärjestelmästä poistamisen edellytyksistä. Esitutkinnan toimittamisen, esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyön ja rikosten selvittämisen suhteen, ainakin näiltä osin, ehdotettuun sääntelyyn voi sisältyä tiettyjä riskejä sekä ongelmia.

Ehdotetun lain taustalla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta (jäljempänä *ihmiskauppadirektiivi*) annettiin huhtikuussa 2011. Direktiivi perustuu suurelta osin Euroopan neuvoston (EN) ihmiskaupan vastaiseen yleissopimukseen. Direktiivissä korostetaan uhrilähtöisyyttä ja tarkennetaan ihmiskauppaan liittyvän hyväksikäytön käsitettä. Direktiivin 14 artiklan mukaan ihmiskaupan uhreja olisi asianomaisten jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmän peruseriaatteiden mukaisesti suojeltava niin, ettei heitä panna syytteeseen tai rangaista sellaisista rikoksista, joita heidän on täy-

tynyt tehdä ihmiskaupan suorana seurauksena. Tarkoituksena ei kuitenkaan saisi olla syytetoimilta tai seuraamuksilta suojaaminen sellaisten rikosten osalta, jotka henkilöt on tehnyt tai joiden tekemiseen hän on osallistunut omasta tahdostaan.

Perussuomalaiset katsovat, että direktiivin suoman harkintamarginaalin tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi tähän artiklan kohtaan sisältyvien vaatimusten suhteen säädösehdotukset eivät ole hyvän lainvalmistelun mukaisia. Ehdotettu toipumisaikaa ja sen oikeusvaikutuksia koskeva säännös ei ole ehdotetussa muodossa tarkoituksenmukainen. Direktiivin luonne jäsenvaltion lainsäädäntöjen lähentämisnormeina, direktiivin sisällölliset täytäntöönpanovaatimukset ja hyvän lainvalmistelun osana kansallisten viranomaisten tekemät valinnat direktiivin muodon suhteen merkitsee, että toipumisaajan oikeusvaikutuksina esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän tulisi olla mahdollista olla yhteydessä lain tarkoittamaan uhriin ilman uhrin suostumusta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 36 § muutettuna seuraavasti:

36 §

Toipumisaika ja sen oikeusvaikutukset

(1 ja 2 mom. kuten HaVM)

Toipumisaikana 1 momentissa tarkoitettulle uhrille annetaan mahdollisuus toipua ja harkita yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa ihmiskaupparikoksen selvittämiseksi. (*Poist.*)

(4 mom. kuten HaVM)

Vastalause

HaVM 58/2014 vp — HE 266/2014 vp

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2015

Pirkko Mattila /ps
Reijo Hongisto /ps
Ari Jalonen /ps